

## ALLGEMEINE GYNÄKOLOGISCHE ONKOLOGIE

4. AUFLAGE

H. G. BENDER (ED).

URBAN UND SCHWARZENBERG, MÜNCHEN - WIEN - BALTIMORE 1999

407 str., 148 obr., 108 tab., ISBN 3-541-15104-8, cena DM 220,-

Tato kniha vycházející jako 10. svazek v ediční řadě *Klinik der Frauenheilkunde und Geburtshilfe* byla napsána za spolupráce 26 německých a dvou švýcarských odborníků. Sestává z 21 kapitol seřazených do následujících tematických okruhů (v závorce jsou temata kapitol): základy růstu nádorů (epidemiologie gynekologických nádorů, biologické a molekulární základy, včasná diagnostika), základy speciální diagnostiky nádorů (cytologická vyšetření, histologická a imunohistochemická vyšetření, sonografie, výpočetní tomografie, pozitronová emisní tomografie, zobrazování na základě magnetické rezonance, nádorové markery), výběr metod pro určité problémy (racionální preoperativní diagnostika, preoperativní a pooperativní stážování), základy onkologické léčby (operativní zákroky, obecná radioterapie, endokrinní terapie, chemoterapie, imunoterapie, genová terapie, nespecifické metody léčby), psychologické aspekty, následná péče a rehabilitace (péče o nemocné, následná péče o nemocné se zhoubnými nádory, rehabilitace a sociální pomoc). Pro ilustraci poměrně jednotné skladby kapitol zmíníme podrobněji obsah pojednání o chemoterapii z druhého tematického okruhu; skládá se z následujících odstavců (pododstavce jsou uvedeny v závorce): úvod, farmakokinetika a farmakodynamika, rezistence na chemoterapii, množství aplikované látky za jednotku času, směrnice k provádění léčby cytostatiky (cíle, posuzování výsledků, indikace, kontraindikace, informování pacientek, monitorování během léčby), formy a aplikace léčby cytostatiky (polychemoterapie, způsoby aplikace), cytostatika v gynekologické onkologii (alkylační látky, analoga platiny, antimetabolity aj.), chemomodulující látky aj.

Probírá se podrobně úloha screeningu, anamnestických údajů a klinických vyšetření pro včasné rozpoznání zhoubných onemocnění ženských genitálií a prsu. Sonografie je integrální součástí primární diagnostiky zejména nádorů prsu obtížně prokazatelných palpací, endometria a vaječníků; dále je tato vyšetřovací metoda používána při hledání metastáz a kontrole léčby. Poměrně skepticky vyznívá v knize hodnocení diagnostického přínosu MRI pro diagnostiku zhoubných nádorů mléčné žlázy, uvádí se však, že tuto metodu čeká slibná budoucnost. Vysoká senzitivita pozitronové tomografie je výhodná při diagnostice recidiv a posuzování odezvy na léčbu. Značná pozornost je věnována úskalí při používání nádorových markerů, např. nesprávné indikace, nerealistická očekávání přínosu, nesprávná interpretace výsledků aj. Velkou nadějí pro úspěšnou léčbu nádorů je stále více uplatňovaný multimodální přístup ve spolupráci chirurgů, radičních onkologů, odborníků na medikamentózní léčbu a patologů. Jedním z cílů výzkumu je překonání radiorezistence nádorů děložního hrdla a děložního těla. Nеспецифické léčebné metody, např. dieta, rostlinné produkty, fyzikální a bioelektrické metody, psychologické postupy aj. by neměly být používány jako alternativní, nýbrž jen jako doplňující; předpokladem ovšem je, aby byla prokázána jejich účinnost a nezávadnost.

Text vyniká mimořádnou přehledností a grafickou úpravou; v textu, tabulkách, grafech a nadpisech kapitol a podkapitol se používá dvou barev - černá a červená. Dále se využívá rozdílných druhů písma v nadpisech podkapitol a v podrobných legendách k obrázkům, méně významné partie jsou tištěny menším písmem. Mimořádně důležité poznatky v rozsahu jedné věty jsou zaznamenány na okrajích stránek červeně. Každá kapitola začíná velmi podrobným obsahem, položky citované literatury jsou tištěny zcela netradičně v pěti sloupcích na každé stránce. Snímky z pozitronových tomografií a některé snímky z ultrazvukových přístrojů jsou reprodukovány barevně o vysoké kvalitě. Použitelnost této výtečné knihy je univerzální - může sloužit jako rádce onkologů a radiologů v denní praxi, učebnicový charakter ji předurčuje jako úvod do problematiky začínajícím pracovníkům i jako pomůcku v postgraduálním vzdělávání.

V ediční řadě *Klinik der Frauenheilkunde und Geburtshilfe* vyšly již *Endokrinologie und Reproduktionsmedizin* (1. až 3. svazek), *Schwangerschaft und Geburt* (4. až 7. svazek) a *Gutartige gynäkologische Erkrankungen* (8. a 9. svazek). 10. svazek, který je předmětem této recenze, je prvním ze tří svazků souboru *Gynäkologische Onkologie*; dalšími dvěma svazky bude ediční řada s výše uvedeným názvem uzavřena.

V. H.

## BREAST IMAGING, 2<sup>nd</sup> EDITION

KOPANS D. B.

PHILADELPHIA, LIPPINCOTT-RAVEN 1998.

896 str., 1570 obr., cena 201,- USD. ISBN 0-397-51302-X.

Zobrazování onemocnění prsu zůstává stále aktuálním námětem. Jedním z hlavních důvodů je pokračující nárůst incidence karcinomu prsu, která vzrostla z 60 žen na 100 000 obyvatel ve 40. letech na 112/100 000 v roce 1987. Ideálním řešením problematiky karcinomu prsu by byla prevence - jak ji však uskutečnit, když přesně neznáme příčiny tohoto onemocnění? Zatím je tedy důležité snažit se odhalit co nejčasnější stádia. V tom se významně uplatňují zobrazovací metody, zejména mamografie. V posledních letech se v této oblasti stále více prosazuje i ultrazvuk a také magnetická rezonance. Recenzovaná kniha je věnována především problematice karcinomu prsu, ale nejen jí. Obsahuje kompletní přehled celé oblasti zobrazování prsu včetně zobrazovacími metodami řízených intervencí. Oproti podobným knihám stejného rozsahu (téměř 900 stran velkého formátu) má jednu zvláštnost - je dílem jediného autora, pouze na dvou kapitolách se podíleli další dva spolupracovníci.

Obsah je rozdělen do 26 kapitol. V úvodních třech je popsána anatomie, histologie, fyziologie a patologie prsu a epidemiologie, etiologie, rizikové faktory a prevence karcinomu prsu. Následuje oddíl věnovaný screeningu karcinomu prsu, poté zhodnocení radiačního rizika mamografického vyšetření. Je zde zdůrazněno, že ionizační záření je jedním z rizikových faktorů vzniku karcinomu prsu, přičemž důležitou skutečností je věk v době ozáření. Zde, ale opakovaně i na dalších místech knihy, se objevuje názor autora, že mamografie je především screeningovou metodou. Proto by její použití mělo být omezeno na takové skupiny žen, u nichž se screening ukázal jako přínosný. Následují kapitoly o stážování karcinomu prsu a detekci, diagnostice a prognostických indikátorech časných stádií karcinomu prsu. Další 150 stran je věnováno mamografiím. Jsou popsány nejen základní předpoklady k získání kvalitních snímků, tedy požadavky na přístroj, ale i správné pozice při snímkování a především podrobně a systematicky hodnocení mamogramů. Opětovně je tu zdůrazněno, že nejdůležitější je poznání časných forem karcinomu. Podrobně jsou rozebrány typické i méně časté obrazy maligních lézí, nechybí ale ani popis jednoznačně či pravděpodobně benigních ložisek. Ultrazvukové vyšetření prsu se stalo rutinně používaným doplňkem mamografie, a proto je na tomto místě zařazena kapitola věnovaná této problematice. Následuje popis hodnocení prsů během těhotenství, laktace, po biopsiích, mastektomiích, ozáření a implantacích. 14 stran je věnováno mužskému prsu. Zatímco převážná část knihy je organizována systémem od detekce procesu k diagnóze, je 19. kapitola uspořádána odlišně - srovnává patologické, mamografické a ultrazvukové nálezy běžných i vzácnějších patologických procesů prsu. V oddíle o magnetické rezonanci prsu jsou uvedeny možnosti této techniky, která je v současnosti schopna detekovat časná stádia karcinomu i v mamograficky hutných prsech. Je to však „vykoupeno“ vysokou cenou vyšetření, na které se významně podílí možnost podání paramagnetické kontrastní látky. Dále jsou probrány lokalizace nehmátných lézí, podán návod k řešení problematiky případů a uvedeny indikace zobrazovacích metod u hmatných lézí, které jsou podle autora významně menší než jak jsou v praxi používány. Kapitola o popisech mamografických nálezu je podrobná, vychází z postupů vypracovaných „The American College of Radiology“. Poslední část naznačuje budoucí možnosti zobrazování prsu. Autor si nejvíce slibuje od digitální mamografie.

Text všech kapitol je napsán velmi srozumitelně a přehledně, je logicky uspořádán. Doplňuje jej velké množství kvalitních obrázků. V potřebných případech jsou doprovázeny názornými schématy. Kniha je určena čtenářům s různým stupněm znalosti. Je podrobnou učebnicí vhodnou pro seznámení se s možnostmi jednotlivých zobrazovacích metod a jejich hodnocením, lze ji ale výhodně využít i při řešení problémů každodenní praxe. Celým dílem se prolíná mnohokrát opakovaný názor autora, že základní zobrazovací metodou v diagnostice onemocnění prsu je mamografie, jejíž nejvýznamnější místo je v oblasti screeningu karcinomu prsu. Pro řešení diferenciálně diagnostických problémů zcela upřednostňuje biopsii, která je podle jeho názoru snadno proveditelná a bezpečnou metodou. I když je kniha určena zejména radiologům, stane se jistě cenným přírůstkem v knihovnách i dalších odborníků zabývajících se problematikou diagnostiky a léčby onemocnění prsu.

Adresa nakladatelství: Lippincott-Raven Publishers, 227 East Washington Square, Philadelphia, PA 19106-3780, USA. M. H.